

Залучення дітей до участі у збройних конфліктах: кримінально-правовий аспект

Залучення дітей до участі у збройних конфліктах є актуальною темою впродовж багатьох років. Адже діти по всьому світі потрапляли(-ють) у збройні конфлікти, стають жертвами війни та заручниками ворога. Відповідно до п. 7 ч.1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт) [1]. Згідно ст.1 Закону України «Про охорону дитинства» дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, - дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні. Окрім цього, у ст.30 даного закону наголошується про заборону участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, включаючи вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання в збройних конфліктах інших держав або насильницьких діях, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, залучення та/або втягування дітей до непередбачених законодавством України воєнізованих чи збройних формувань, пропаганда війни. А у ст.30-1 передбачено захист дітей, які перебувають у зоні воєнних дій і збройних конфліктів, та дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів [2].

Однак, відповідно до інформації, що міститься на сайті «Діти війни», за період повномасштабного вторгнення РФ на територію України та станом на жовтень 2024 р. 577 дітей загинуло, 1631 дітей було поранено, 1965 дітей зникло, 15 дітей зазнали сексуального насильства, 19546 примусово депортовані та/або переміщенні, 33386 знайдені, 388 повернені [3].

Основним методом залучення дітей до збройних конфліктів є вербування. Особливу небезпеку становить залучення дітей до військових дій, терористичних актів, диверсій та інших незаконних дій. Вище зазначенні діяння можна відзначити на території України ще з 2014 року в контексті діяльності сепаратистських формувань ДНР і ЛНР. Діти віком 15-17 років брали участь у військових тренуваннях, збирали інформацію для бойовиків та навіть виконували роль "живих щитів". Окупаційні війська використовують різноманітні методи, щоб залучити дітей до війни. Серед них – мілітаризація освіти, програми в патріотичних таборах, використання дітей як шпигунів, примусова мобілізація та членство в "Юнармії" тощо.

Слід зазначити, що у кримінальному законі нема статті, яка би прямо вказувала на відповідальність у випадку залучення неповнолітніх до збройних конфліктів. Таке діяння можна кваліфікувати за ст.304 КК України

«Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність». Однак, у науковій літературі наголошується про застосування ст.438 КК України «Порушення законів та звичаїв війни», зокрема пропонується доповнення диспозиції ст. 438 КК відповідальністю за вербування, залучення або втягування неповнолітніх або малолітніх осіб до ведення бойових дій, учинення диверсій або терористичних актів, а диспозиції ст. 304 КК України відповідальністю за втягнення неповнолітніх і малолітніх осіб у злочинну діяльність незаконних воєнізованих чи збройних формувань [4]. В.О. Барчук зазначає, що потрібно доопрацювати кримінальне законодавство, зокрема, ввести чіткі визначення поняття «залучення дитини до збройного конфлікту» та відповідні норми для покращення притягнення до відповідальності за такі злочини [5, с.39-40].

Отож, варто погодитись з даною позицією, адже діти – це особи, які найменш захищені та найчастіше зазнають порушення їхніх прав зі сторони інших, а саме: право на життя та здоров'я, право на проживання з сім'єю, право на освіту, право на безпеку, право на захист зі сторони держави. Діти, залучені до конфліктів, зазнають фізичних та психологічних травм, стають соціальними сиротами, втрачають доступ до освіти та соціальних послуг. Вони також піддаються сексуальному насильству, примусовій праці. Держави повинні активно запобігати таким діям, забезпечувати реінтеграцію постраждалих дітей та виконувати свої зобов'язання за міжнародними правовими актами.

Література

1. Про національну безпеку: Закон від 21.06.2018р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
3. Діти війни. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>
4. Ченяховська М., Нечитайло І. Правові аспекти втягнення неповнолітніх до участі у бойових діях. Підприємство, господарство і право. 2016. № 8. С. 150–154. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/08/30.pdf>
5. Барчук В.О.. Кримінально-правова відповідальність за залучення дітей до участі у збройних конфліктах. Науковий вісник Херсонського державного університету. Ст. 37-41. 2024 року. URL: <https://li.iournal.kspu.edu/index.php/li/article/view/423/386>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені
проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**